

Міністерство культури та інформаційної політики України
Комунальний вищий навчальний заклад
«Дніпровська академія музики»
Дніпропетровської обласної ради»

РОБОЧА ПРОГРАМА ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«ОБРОБКА НАРОДНИХ ПІСЕНЬ»

Рівень вищої освіти – Другий (освітньо-науковий)

Ступінь вищої освіти – Магістр

Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»

Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»

Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»

Д н і п р о
2 0 2 4

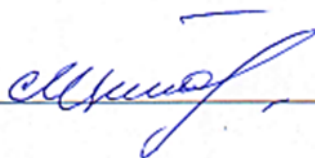
Розробники:

Тарас Хмилюк, доктор мистецтва, доцент кафедри вокально-хорового мистецтва

Карась Віталій Миколайович, старший викладач кафедри вокально-хорового мистецтва Дніпровської академії музики.

Робоча програма нормативної навчальної дисципліни «Обробка народних пісень» відповідає стандарту другого рівня вищої освіти (ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво», освітньо-науковій програмі «Музичне мистецтво» 2024 року, навчальним планам підготовки здобувачів освітнього ступеня «магістр» 2024 / 2025 навчального року, методичним рекомендаціям Міністерства освіти і науки України (лист 1/9-434 від 09.07.2018 року «Щодо рекомендацій з навчально-методичного забезпечення»).

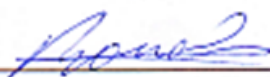
Гарант ОНП

Світлана ЩИТОВА

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни другого (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» затверджено та введено в дію рішенням науково-методичної ради КВНЗ «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 6 від «27» червня 2024 року).

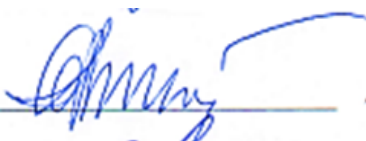
Голова ради

Дмитро ВОЛОВИК

Робочу програму нормативної навчальної дисципліни «Обробка народних пісень» другого (освітньо-наукового) рівня вищої освіти (ступінь «магістр») галузі знань 02 «Культура і мистецтво», спеціальності 025 «Музичне мистецтво» розглянуто і схвалено на засіданні кафедри музикознавства, композиції та виконавської майстерності КВНЗ «Дніпровська академія музики» ДОР» (протокол № 4 від «27» червня 2024 року).

Завідувач кафедри

Андрій ТУЛЯНЦЕВ

1. Опис навчальної дисципліни

Кількість кредитів – 4	Галузь знань – 02 «Культура і мистецтво»	Вибіркова
Загальна кількість годин – 120	Спеціальність – 025 «Музичне мистецтво»	Рік підготовки – 1-й
Тижневих годин: аудиторних – 2 самостійної роботи – 4	Освітньо-наукова програма – «Музичне мистецтво»	Семестр – II -й
Співвідношення кількості аудиторних занять до самостійної роботи – 1/1,2	Рівень вищої освіти – другий	Лекційні заняття – Практичні заняття – 42 годин
Вид контролю – 2 заліки	Ступінь вищої освіти – «магістр»	Самостійна робота – 78 годин

Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчання

Мета дисципліни – підготовка фахівців, які на високому рівні володіють музично-теоретичною і виконавською майстерністю та композиторськими прийомами, необхідними для успішної професійної діяльності у якості керівників та артистів співочих колективів.

Завдання – практичне застосування та удосконалення комплексу знань та вмінь майстерності обробки та аранжування творів української культурної спадщини які активно використовуються у співочій ансамблевій формі музикування.

Здобувачі повинні володіти вміннями й навичками, що стосуються обробки української народної пісні – це професійна обізнаність у сфері народних пісень, збирацької роботи, розшифровки, жанрів, популяризації народної творчості, типи та види ансамблів та хорів, знати їх вокальну специфіку та види, технічні аспекти ансамблевості у колективі, особливості манери виконання, дихання, колективної дикції, інтонації, котра проявляється у манері виконання, гнучкою динамікою, різноманітними штрихами, тощо. Означимо три основні аспекти розуміння і осмислення яких є невід’ємним в осягненні обробки народних пісень.

1. Першочерговою є **збирацька робота** – це перше з чого починається робота майстра-здобувача з обробки народних пісень. У процесі діяльності з означеного курсу здобувач може використовувати не тільки готові зразки музичних аудіо-записів з бібліотек, аудіо-фондів записів фольклорних лабораторій, відкриті інтернет джерела, так і займатись власним збиранням фольклору.

Іноді при *розишфровці* аудіо(відео)-файлів магістри стикаються з проблемами, наприклад: незрозумілий словесний чи музичний текст. Рішенням означених проблем є застосування віртуальних програвачів які дозволяють змінювати темп відтворення доріжки таким чином дати можливість почути слово чи звук.

2. Здобувачами освоюється *ансамблево-хорова термінологія*: типи та види хору, поняття «ансамбль», «хор», типи та види, діапазони партій академічних та народних колективів, форма, фактура народних пісень, способи розвитку (варіювання) музичного матеріалу. Звукоутворення: поняття і робота над кантиленою, рухливістю кожного співочого голосу, низький, середній та високий регістри, тверда і м'яка атака звука, знання діапазонів партій і їх динамічно-теситурні можливості. Створювати динамічний баланс між партіями.

3. На сучасному етапі розвитку композиторської діяльності та нотного запису важливим є технічне оформлення партитури, як письмово, так і в нотному редакторі *Sibelius*.

2.1. Мета – формування компетентностей, необхідних для творчої роботи, оволодіння сучасними технологіями практичної роботи, опанування особливостями академічного вокального співу; розвиток навичок високо професійного виконання.

Метою дисципліни є:

- відтворення, збереження та популяризація українського музичного фольклору;
- забезпечення особового залучення студентів до колективної художньо-мистецької діяльності;
- оволодіння народною манерою співу;
- оволодіння вокально-хоровими навичками;
- оволодіння емоційним і тембровим забарвленням звуку, виразною мімікою, артистичністю;
- здатність до поглибленого теоретичного та музикознавчого аналізу хорової партитури;
- вміння створювати єдність і цілісність музично-художнього образу твору;
- володіння знаннями базової термінології у сфері ансамблевого виконавства.

Завдання:

- виховання любові до народного пісенного мистецтва;
- формування аналітичного мислення виконавця, яке стане базою для виховання майбутнього музикознавця та виконавця;
- формування умінь і навичок багатоголосного співу та їх вдосконалення;
- забезпечення підготовки виконавців в сфері ансамблевого співу при взаємозв'язку з виховними цілями та завданнями;
- розвиток вокально-ансамблевих технічних та виконавсько-творчих навичок в системі свідомого володіння голосом.

- формування сценічної культури.
У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати:**
  - принципи співу в народному ансамблі;
  - історико-жанрову специфіку творів;
  - будову та вокального апарату;
  - особливості звукоутворення;
  - репертуар народного вокального ансамблю різної міри складності (легкий, середньої складності, складний).**уміти:**
  - аналітично мислити;
  - точно відтворювати інтонаційний зміст партії в поєднанні із специфікою регіональних особливостей вимови, де знайдена та записана пісня;
  - грамотно використовувати та адаптувати вже набуті навички народної манери в творах з різними фактурами;
  - використовувати у самостійній роботі над музичними матеріалами набуті в репетиційній роботі знання та вміння;
  - використовувати на практиці основи сценічної культури.

Методи навчання.

1. Консультування
2. Метод художньої демонстрації та художнього ілюстрування
3. Практичний експеримент
4. Метод художнього контексту
5. Метод емоційної драматургії
6. Метод роботи в ансамблі
7. Метод командної роботи

2.2. Завдання:

- 2.2.1. Підготовка магістрів до професійної роботи у вокальному колективі в якості як артиста, так і керівника;
- 2.2.2 Навчання принципам відбору, систематизації і опрацювання творчих програм;
- 2.2.3. Розвиток комунікації в колективі;
- 2.2.4. Формування вокально-хорових навичок.

2.3. Компетентності:

Інтегральні:

ІК Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі музичної професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій в теорії, історії музики, у педагогіці, виконавстві та характеризується невизначеністю умов і вимог.

2.3.1. Загальні:

ЗК 3 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 6 Здатність генерувати нові ідеї (креативність)

2.3.2. Фахові:

ФК 1 Здатність створювати, реалізовувати і висловлювати свої власні художні концепції.

ФК 3 Здатність розробляти і реалізовувати творчі проекти по створенню / інтерпретації / аранжуванню та перекладу музики/ звукорежисерської практики обробки звуку.

ФК 4 Здатність інтерпретувати художні образи у музикознавчій / виконавській / диригентській / композиторській / педагогічній діяльності.

2.4. Програмні результати навчання (ПРН).

ПРН 7 Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

2.4.1. Знання:

2.4.1.1. Знати основні класичні та новітні музикознавчі і загально-гуманітарні концепції, фундаментальні праці з конкретної музичної спеціалізації, глибоко розуміти теоретичні та практичні проблеми у визначеному напрямі творчої діяльності.

2.4.2. Уміння:

2.4.2.1. Визначати стильові і жанрові ознаки музичного твору та самостійно знаходити переконливі шляхи втілення музичного образу у виконавстві.

2.4.2.2. Професійно здійснювати аналіз музично-естетичних стилів та напрямків.

2.4.2.3. Вибудовувати концепцію та драматургію музичного твору у виконавській діяльності, створювати його індивідуальну художню інтерпретацію.

2.4.2.4. Володіти музично-аналітичними навичками жанрово-стильової та образно-емоційної атрибуції музичного твору при створенні виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.

2.4.2.5. Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.

2.4.2.6. Планувати і здійснювати дослідження у сфері культури та мистецтва; відшукувати, обробляти та аналізувати необхідну інформацію; аргументувати висновки, презентувати і обговорювати результати досліджень.

2.4.2.7. Володіти сучасними методами та засобами наукових досліджень у сфері музичного мистецтва, у тому числі, методами роботи з інформацією, методами аналізу даних.

2.4.3. Комунікація:

2.4.3.1. Вміти комунікувати в колективі;

2.4.3.2. Ефективно спілкуватися і взаємодіяти мистецькому просторі, для розв'язання різноманітних вузько спеціальних і загальних завдань;

2.4.3.3. Вільно презентувати твори на концертах, та обговорювати результати на обговореннях державною мовою.

Педагогічні методи та прийоми

- викладач ознайомлює магістрів з фаховими вимогами та принципами навчання означеної дисципліни;
- викладач формує у магістрів загальні та фахові компетентності на кращих зразках вітчизняної і зарубіжної ансамблевої вокальної музики;
- викладач формує у магістрів розуміння біофізичних механізмів співацького процесу, анатомічних особливостей та функцій голосового апарату для подальшого створення обробок народних пісень;
- викладач розвиває музичні здібності магістрів засобом поступового ускладнення навчального репертуару;
- викладач виховує у магістрів навички роботи над створення та обробкою матеріалу, репертуаром;
- викладач допомагає магістру опанувати навичками опанування технічних засобів для написання обробок народних пісень (нотні редактори, інтернет ресурси музичних бібліотек, технічні засоби відтворення та редагування);
- викладач розкриває творчий потенціал кожного магістра;
- викладач формує композиторську манеру здобувача.

3. Програма вибіркової дисципліни

Семестр I. Теоретичні основи обробки народних пісень

Тема 1. Дисципліна «Обробка народних пісень». Значення курсу. Збирацька робота. Запис та розшифровка. Основні види та загальні принципи обробки творів. Поняття «вільна композиторська обробка, стилізація, жанрова асиміляція» та ін. Структура народного хору: сопрано, альти, тенори, басы, *вивід, горак*. Поліфонічна підголоскова фактура: верхній, середній, нижній *підголосок*. Діапазони, теситура, регістри хорових партій. Типи та види хорів. Розташування голосів в партитурах.

Тема 2. Стилiстичні ознаки народної пісні. Технічні рішення обробки. Значення засобів художньої виразності, хорової фактури, принципів вокального письма, літературного тексту при обробці творів. Основні засоби музичної виразності: мелодія, гармонія, тембр, ритм, динаміка, теситура. Голосоведення в хорі. Значення теситури і регістрів. Залежність теситури і напруженості хорового звучання. Значення вибору тональності. Хорова фактура, сполучення голосів. Типи фактури: мелодичний, гомофонно-гармонічний, поліфонічний підголосковий, мішаний. Види акомпанементної фігурації: гармонічна, мелодична, ритмічна, мішана. Засоби хорового письма у хоровому аранжуванні: змішування забарвленням звучання; зміна звукової насиченості хорової партитури; включення та виключення голосів; залежність розшарування голосів (*divisi*) з нарощуванням чи спадом хорової звучності; засіб нашарування як фонічний ефект звукової плями. Засоби виділення та додавання голосів: передання мелодії з однієї партії в іншу, тембровий контраст, регістровий контраст, перехрещення, ущільнення викладу, протиставлення динаміки, літературний текст: підтекстовка хорових партій, види підтекстовки (над нотним станом, під нотним станом).

Питання для самостійної роботи:

1. Особливості обробки народних пісень
2. Основні засоби художньої виразності, їх використання у народній творчості.

Семестр II. Практичні основи варіювання музичного матеріалу

Тема 3. Способи варіювання музичного матеріалу: виконання наспіву солістом чи ансамблем солістів, проведення теми окремими партіями чи усім складом хору, змішані варіанти, коли хор і солісти звучать одночасно. («Ой ти місяцю» в обр.П.І.Роздайбіди). Перекладення хорових партитур з одного складу на інший. Перекладення однорідних хорових партитур (з жіночого хору на чоловічий склад і з чоловічого хору на жіночий склад). Перекладення 4-х голосних хорових партитур з однорідного складу на мішаний склад хору шляхом транспонування та із збереженням тональності («Цвіте терен» в обр.Т.В.Хмилюка). Перекладення 4-х голосних хорових партитур з мішаного складу на однорідний склад хору шляхом транспонування та зі збереженням тональності. Перекладення партитури мішаного 3-голосного хору на 4-голосний мішаний хор. Перекладення партитури мішаного 4-голосного хору на 3-голосний мішаний хор. Перекладення партитури 4-голосного жіночого хору на 3-голосний мішаний хор. Перекладення партитури мішаний 4-голосного хору на 3-голосний жіночий склад. Перекладення партитури 4-голосного чоловічого хору на 3-голосний мішаний хор. Перекладення партитури мішаний 4-голосного хору на 3-голосний чоловічий склад.

Тема 4. Обробка партитур для хору та голосу з супроводом (фортепіано, баян). Принцип складання хорових партитур – переміщення в хорovu партитуру мелодичних ліній та гармонічних послідовностей в супровід чи навпаки в хорovu партитуру. Необхідність збереження мелодії, гармонії, метру, темпу, динаміки та форми твору при зіставленні хорової партитури. Зміна тональності як захід для утворення теситурних умов новоствореному складу хору (академічний, народний). Зміна і варіювання різної фактури супроводу. Допущення зміни ритмічного супроводу оригіналу, зміна виду акорду при створенні хорової партитури. Загальна характеристика основних завдань та різновидів супроводу. Особливості супроводу, який зберігається при виконанні хорового твору.

Тема 5. Обробка-перекладення вокально-інструментальних творів на хоровий склад. Особливості обробки-перекладення інструментальних творів для хору:

- 1) для хору без слів (a cappella);
- 2) для хору зі словами.

Питання для самостійної роботи:

1. Перекласти хорovu партитуру з одного складу на інший.
2. Перекласти партитуру для голосу з супроводом на хоровий склад.
3. Перекласти інструментальний твір на хоровий склад.

4. Структура навчальної дисципліни

Назва семестру і теми	Кількість годин					
	Усього	У тому числі				
		Лекції	Практ	Лабор	Індив	Сам.р
Тема 1. Теоретичні основи обробки народних пісень						
Вступне заняття. «Обробка народних пісень». Значення курсу.	9		3			6
Збирацька робота. Запис та розшифровка.	9		3			6
Основні види та загальні принципи обробки творів. Поняття «вільна композиторська обробка, стилізація, жанрова асиміляція» та ін.	12		4			8
<i>Разом за темою 1:</i>	<i>30</i>		<i>10</i>			<i>20</i>
Тема 2. Теоретичні основи обробки народних пісень						
Засоби хорового письма у хоровому аранжуванні. Технічні рішення обробки.	9		3			6
Засоби музичної виразності	10		4			6
Принципи розподілення голосів	9		3			6
<i>Разом за темою 2:</i>	<i>30</i>		<i>10</i>			<i>20</i>
Тема 3. Практичні основи варіювання музичного матеріалу						
Способи варіювання музичного матеріалу	15		5			10
Перекладення для різних складів.	15		5			10
<i>Разом за темою 3:</i>	<i>30</i>		<i>10</i>			<i>20</i>
Тема 4. Обробка партитур для хору та голосу з супроводом (фортепіано, баян).						
Принцип складання хорових партитур – переміщення в хорову партитуру мелодичних ліній та гармонічних послідовностей в супровід чи навпаки в хорову партитуру.	9		3			6
Зміна тональності як захід для створення теситурних умов новоствореному складу хору	9		3			6
<i>Разом за темою 4:</i>	<i>18</i>		<i>6</i>			<i>12</i>
Тема 5. Обробка-перекладення вокально-інструментальних творів для хорового складу.						
Особливості обробки-перекладення інструментальних творів для хору	12		6			6
<i>Разом за темою 5:</i>	<i>12</i>		<i>6</i>			<i>6</i>
Усього годин	120		42			78

5. Теми лекційних занять навчальним планом не передбачені

6. Теми лабораторних занять навчальним планом не передбачені

7. Теми індивідуальних занять навчальним планом не передбачені

8. Завдання для самостійної роботи

<i>Назва теми</i>	<i>Усього годин</i>
Тема 1. Теоретичні основи обробки народних пісень	20
Тема 2 Теоретичні основи обробки народних пісень	20
Тема 3 Практичні основи варіювання музичного матеріалу	20
Тема 4 Обробка партитур для хору та голосу з супроводом (фортепіано, баян).	12
Тема 5 Обробка-перекладення вокально-інструментальних творів для хорового складу.	6
Усього годин	78

9. Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом але за бажанням здобувачів можуть бути розкриті наступні теми:

1. Вивчення акустичних можливостей голосу.
2. Створення ансамблевих вокальних творів за різними видами вокально-технологічних складнощів.
3. Виконання вокалізів та етюдів для голосів у ансамблі на різні види техніки.
5. Складання ансамблевих вокальних

10. Методи та технології навчання

Вивчення нормативної навчальної дисципліни «Обробка народних пісень» передбачає поєднання різних методів і технологій викладання. Серед них – активні, вербальні, наочні, практичні, проблемно-пошукові, дослідницькі, аналітичні, репродуктивні, розвивальні, індуктивні та дедуктивні.

11. Методи та критерії оцінювання

Методи оцінювання запланованих програмних результатів навчання: тестування (підсумковий контроль), виступи на академконцертах. Кафедрою вокально-хорового мистецтва встановлені такі **критерії оцінювання** знань і компетентностей магістрів з вибіркової дисципліни:

Зараховано:

- 1) високий рівень володіння теоретичними знаннями;
- 2) вільне застосування практичних навичок;
- 3) правильно, без жодної помилки виконані всі завдання.

Не зараховано:

- 1) незнання більшої частини навчального матеріалу;
- 2) невміння застосовувати теоретичні знання на практиці;
- 3) майже повна неспроможність виконання завдань.

12. Методичне забезпечення

1. Друковані та електронні матеріали (клавіри, ноти).
2. Робоча програма з дисципліни.
3. Силлабус дисципліни.

13. Рекомендована література

Основна:

1. Зваричук Ж. Й. Методичні рекомендації для вивчення, організації самостійної роботи студентів та практичних модулів з дисципліни «Хоровий клас». Ів.Франківськ, 2017. 64 с.
2. Зваричук Ж. Й. Питання хорознавства. Навчально-методичний посібник. Ів.-Франківськ, 2018 р. 233 с.
3. Коломоєць О.М. Хорознавство: Навчальний посібник. К.: Либідь, 2001. 168 с.
4. Коломоєць О.М. Історія та теорія українського хорового мистецтва: Навчальний посібник. Д.:ЛІРА, 2023. 285 с.
5. Іваницький А.І. Хрестоматія з українського музичного фольклору. (з поясненнями та коментарями). Навчальний посібник для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I–IV рівнів акредитації. Вінниця: Нова книга, 2008. 520 с.
6. Іваницький А.І. Український музичний фольклор. Підручник для вищих учбових закладів. Вінниця: Нова книга, 2004. 320 с.

Додаткова:

7. Єгоров О.М. Теорія і практика роботи з хором. К.: Музична Україна, 2007. 132 с.
8. Хорове диригування : навчальний посібник : (другий рік навчання) / Київський університет імені Бориса Грінченка, Інститут мистецтв ; упоряд.: В. Л. Джурко, Т. О. Макарова, І. С. Чернявська. К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2013. 211 с.

Інтернет-ресурси

9. http://ukrnotes.in.ua/lysenko_vokal_suprovid.php.
10. <http://library.dudaryk.ua/ua/compositions>
11. <http://composersukraine.org/index.php?id=1371>

14. Орієнтовний репертуар для обробок: українські народні пісні, записані лабораторією фольклору і етнографії Дніпровської академії музики

1. Від поля до поля
2. Гей, гук, мати, гук.
3. Зажурилась Україна.
4. Їхав козак в гору за Байрак
5. Їхав козак на Вкраїну (II варіант мелодії)
6. Козак гуляє
7. Максим, козак Залізник.
8. Ой, весна красна.
9. Ой, з-за гори.
10. Ой, зима, зима
11. Ой, за током за током.
12. Ой, на горі, горі..
13. Ой, на горі огонь горить.
14. Ой, не знав козак, ой, не знав Супрун.
15. Ой розвивайся, та й зелений дубе
16. Ой ти, дубе, та й кучерявий.
17. Ой, упав сніжок..

18. Ой, у полі верба
19. Ой, піду я лугом.
20. Ой, ходила Катерина.
21. Ой, яром, яром
22. Пісня про Байду
23. Пісня про Нечая (1 варіант)
24. Пісня про Нечая (2 варіант).
25. Пісня про Морозенка.
26. Повіє вітер степовий
27. Понад яром, яром
28. Послала мене мати
29. Про Саву Чалого.
30. Ревуть-стогнуть гори-хвилі
31. Складемося по таляру.
32. Стоїть козак на чорній кручі
33. Стоїть козак
34. Та вже років двісті
35. Та й росла редька.